

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Sunniva Eide Sunde, 69247111

Høringsuttalelse - Høring av søknad med konsekvensutredning - Konsesjon - Sarpsborg - Sarp 2 kraftverk - Hafslund Eco Vannkraft AS

Statsforvalteren avgir høringsuttalelse i NVE-sak 201836351 om søknad med konsekvensutredning for Sarp 2 kraftverk i Sarpsfossen i Sarpsborg kommune.

Dersom det gis konsesjon til utbygging av Sarp 2 kraftverk, mener Statsforvalteren at det må settes vilkår med krav om finansiering av kultivering av villaks nedstrøms Sarpsfossen for å bote på reguleringseffekten. Det må også vurderes om det skal gjennomføres biotopforbedrende tiltak som et kompensierende tiltak for redusert vannføring. Ettersom driften av Sarp 2 vil ha betydning for middelvannføringen i Ågårdselva, bør vintervannføringen i Ågårdselva økes til 4-5 m³/s. Dette vil være et svært godt tiltak for smoltproduksjonen i Glommavassdraget. Det bør også vurderes biotopforbedrende tiltak i kombinasjon med økt vintervannføring.

Når det gjelder utslipp av anleggsvann til Glomma i forbindelse med utbyggingen av Sarp 2, må søker ta kontakt med Statsforvalteren på forhånd for en vurdering etter forurensningsloven.

Vi viser til oversendelse av høring av søknad om konsesjon med konsekvensutredningsprogram for Sarp 2 kraftverk i Sarpsborg, mottatt 19.04.2024.

Bakgrunn

Hafslund Eco Vannkraft AS søker Norges vassdrags- og energidirektorat om tillatelse til utbygging av Sarp 2 kraftverk i Sarpsborg kommune i Østfold fylke. Det er også søkt om ekspropriasjonstillatelse for nødvendig grunn og rettigheter til å bygge og drive kraftverket. Tiltaket innebærer bygging av et nytt kraftverk i Sarpsfossen som ligger nederst i Glommavassdraget, og som vil bli plassert rett øst for eksisterende Sarp kraftverk. Sarp 2 kraftverk vil benytte eksisterende inntaksdam i Sarpsfossen og vil ikke føre til nye reguleringer.

Statsforvalterens uttalelse

Det er utført konsekvensutredninger av de meldte utbyggingsplanene innenfor ulike fagområder. Statsforvalteren uttaler seg i det følgende om temaer som berører våre myndighetsområder.

Fisk og ferskvannsbiologi

Utbygging av Sarp 2 kraftverk vil føre til en ytterligere belastning for laksebestanden nedstrøms Sarpsfossen, samt også påvirke leveområdene til ål i noe negativ grad. De negative effektene knyttes til redusert vannføring, habitatforringelse ved kraftverksutløpet samt potensiell påvirkning på oppvandring.

Bestandstilstanden for atlantisk villaks nedstrøms Sarpsfossen er i dag dårlig basert på med gytebestandsoppnåelse og høstingspotensiale. Den genetiske integriteten vurderes som moderat. Hurtige vannstansendringer fra kraftproduksjonen i Sarpsfossen samt utslipp av organisk stoff fra industrivirksomheten langs elva har stor negativ påvirkning på reproduksjonssuksessen til villaksen.

Nedre Glomma og Omland Fiskeadministrasjon (NGOFA) driver i dag en omfattende kultiveringsaktivitet av villaks for å bøte på reguleringseffektene og effektene av industriutslipp i Glomma nedstrøms Sarpsfossen. Den naturlige rekrutteringen av villaks er marginal, og kultivering med utsetting av lakseyngel anses som helt nødvendig for å opprettholde produksjonen av ungfisk i elva.

Ettersom eksisterende kraftverk i Sarpsfossen er konsesjonsfrie, foreligger det heller ikke krav til regulant om finansiering av kultiveringsaktivitet for å bøte på reguleringseffektene. Kultiveringen finansieres i dag dels med betydelig dugnadsinnsats fra NGOFA, dels med midler fra Borregaard AS og dels med midler fra Statsforvalteren over tilskudd til fisketiltak for anadrom fisk.

Med konsesjonsbehandlingen av Sarp 2 kraftverk, åpnes muligheten for å sikre stabil og langsiktig finansiering av kultiveringsaktiviteten i Glomma. Grunnet økt negativ påvirkning på laksestammen nedstrøms Sarpsfossen som følge av nytt kraftverk, mener Statsforvalteren at Hafslund Eco Vannkraft (HEV) gjennom konsesjonsvilkårene må pålegges finansiering av kultivering av villaks for å bøte på reguleringseffektene. I tillegg må det vurderes om HEV skal pålegges kompensierende tiltak i form av biotoptiltak på egnede steder i elva for å øke naturlig rekruttering av laks.

For inntaksområdet oppstrøms Sarpsfossen vil utbyggingen av nytt kraftverk utgjøre en ekstra tilleggsbelastning i et allerede påvirket vassdragsavsnitt. Det må antas at en enda større andel nedvandrende ål vil følge turbinvannet fremfor overløp grunnet endrede hydrologiske forhold. Jf. konsekvensutredningen (KU), anses dette som den største effekten av tiltaket på akvatisk fauna oppstrøms Sarpsfossen (delområde 1). Europeisk ål er definert som sterkt truet (EN) på Norsk rødliste for arter 2021, blant annet på grunn av negativ påvirkning fra vannkraftturbiner. Statsforvalteren mener at det må settes vilkår i konsesjonen om bruk av fysisk (rist) eller adferdsmessig sperre (elektrisk felt, boblegardin m.m.) for å redusere turbintap av ål og annen fisk inn tunnelen. I tillegg bør det etableres egnede nedvandringssløsninger, samt sperrer ved inngangen til utløpstunnelen for å hindre at fisk og ål forsøker å vandre opp gjennom tunnelen.

For Ågårdselva, (delområde 3 i KU) vil påvirkning og konsekvensgrad variere mellom alternativ avhengig av størrelse på minstevannføringen. Driften av Sarp 2 vil medføre en noe redusert mellomvannføring til Ågårdselva, men den dynamiske vannføringen vil i stor grad bli opprettholdt som følge av manøvreringsreglementet. Dagens vintervannføring på 1 m³/s er vurdert som den klart største flaskehalsen for smoltproduksjon i elva. Tidligere utredninger og hydraulisk modellering indikerer at det vil være store positive effekter knyttet til økt vintervannføring i hele det undersøkte

minstevannføringsintervallet. Iht. KU vurderes konsekvensgraden for fortsatt minstevannføringslipp på 1 m³/s som noe negativ. Ved økte minstevannføringer vurderes den samlede konsekvensen for Ågårdselva til noe positiv (2-3 m³/s minstevannføring vinter) eller betydelig positiv (4-5 m³/s minstevannføring vinter). For å kompensere for redusert middelvannføring i Ågårdselva samt den negative påvirkningen i Glomma nedstrøms Sarpsfossen, mener Statsforvalteren at det må settes krav om økt minstevannføring på vinteren i Ågårdselva, fortrinnsvis 4-5 m³/s. Økt vintervannføring i Ågårdselva vil være et svært positivt tiltak for laksebestanden i Glommavassdraget. Økt minstevannføring kan med fordel kombineres med biotopiltak for å øke nytteverdien av økt vannslipp.

Naturmangfold

Det meste av naturverdiene innenfor utredningsområdet utgjøres av hule eiker, som er en utvalgt naturtype. Det står et stort antall med hule eiker innenfor tiltaksområdet. Hule eiker er gamle og store eiketrær som kan være hjem for opptil 1500 ulike arter. Den utvalgte naturtypen gjelder eiketrær som har en omkrets på 200 cm, samt eiketrær som er synlig hule og med en omkrets på minst 95 cm. Som en hovedregel bør man ikke tillate bebyggelse eller inngrep innenfor en buffersone på minimum en og en halv kronediameter. Dette for å hindre skade på rotsonen. For å få et langt liv trenger eiketrærne stor plass til å kunne ekspandere i størrelse, både i krone, rotsystem og stamme. Videre må den ha plass til å dø sakte. Døde greiner eller tredeler må ha rom til å falle ned uten å utgjøre akutt fare for omgivelsene. I anleggsfasen kan eiketrærne bli påført vesentlig skade ved gravearbeider og ved kjøring med tunge anleggsmaskiner innenfor trekronens diameter/dryppsoner, og ved endringer i grunnvannsnivået.

Det skal tas særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper. Før NVE treffer en avgjørelse i saker som berører utvalgte naturtyper, skal konsekvensene av tiltaket eller virksomheten for naturtypenes utbredelse og tilstand klarlegges, jf. naturmangfoldloven § 53. NVE må derfor påse at konsekvensutredningen vurderer forekomstene og også ser disse i en større sammenheng, lokalt, regionalt og nasjonalt. Hensynet til eikene må også ivaretas i den videre planleggingen inkludert beskyttelse mot skade i anleggsperioden. Dersom det foreslås å gjøre inngrep i en utvalgt naturtype skal det også vurderes avbøtende tiltak, og vedtaket kunngjøres på miljøvedtak.no.

Forurensning og vannmiljø

Glomma fra Sarpsfossen til samløp Visterflo ved Greåker (ID 002-3549-R i Vann-Nett) er per 2024 i svært dårlig økologisk tilstand. Kjemisk tilstand er definert som god. Det er forholdene for bunnfauna (ASPT-indeksen) som er utslagsgivende for at elveavsnittet plasseres i tilstandsklasse dårlig økologisk tilstand. Tilstandsklassifiseringen viser at elven utsettes for organisk belastning, i første rekke punktutslipp fra industri og renseanlegg. Det er viktig at utbyggingen av Sarp 2 skjer på en måte som ikke vanskeliggjør måloppnåelse av miljømålet etter vannforskriften.

I anleggsfasen vil bygging av inntakskanalen og utløpskanalen sannsynligvis medføre at finstoff (silt og leire) kommer i suspensjon i elvevannet på grunn av gravearbeid i elveløpet samt medføre noe erosjon rundt byggegropen ved inntaket. I KU for erosjon og sedimenttransport er det oppgitt en rekke forslag til skadereduserende tiltak for å begrense tilførsel av finstoff til elva under anleggsperioden. Vi anmoder om at det settes vilkår som ivaretar disse hensynene i anleggsfasen.

Utslipp av vann fra anleggsarbeider i forbindelse med Sarp 2 vil kunne medføre midlertidig forurensning i Glomma. Det oppgis i KU for forurensning at det forventes gode fortynningsforhold for partikler, nitrogenforbindelser og høy pH som følge av den store vannføringen i Glomma. Det bør likevel iverksettes avbøtende tiltak for å redusere utslipp av forurenset vann til elva i forbindelse med anleggsarbeid. Statsforvalteren minner her om at utslipp av anleggsvann kan kreve en tillatelse

etter forurensningsloven, og at søker må ta kontakt med Statsforvalteren for en slik vurdering. Vi vil også påpeke at tiltaksrådets nærhet til Oslofjorden tilsier at det må tas særskilte hensyn, spesielt når det gjelder utslipp av nitrogenforbindelser.

Klima og plan

Statsforvalteren ser positivt på tiltak som gir økt produksjon av fornybar energi, om dette kan gjøres på en måte som ikke gir vesentlige ulemper for andre miljø- og samfunnsinteresser. Det anslås i søknaden et masseoverskudd på 600 000 m³ fast berg, og at det er identifisert flere muligheter for deponi av masser, herunder Vistergropa, Sarpsborg pukkverk og Skolt Miljøpark avdeling Solli. Det er også vurdert nærliggende industriområder som har behov for masser, deriblant Viken Park som er en ny stor næringspark under etablering mellom Sarpsborg og Fredrikstad, og som vil ligge ca. 9 km fra omlastningsområdet. Endelig fastsettelse av tippområder vil bli foretatt i dialog med grunneiere og offentlige myndigheter.

Vi vil i den forbindelse vise til Viken fylkeskommunes veileder om masseforvaltning i kommunene. Både uttak av masser og håndtering av masseoverskudd kan gi store miljø- og samfunnsutfordringer. Det er viktig at alle parter bidrar til en masseforvaltning som er mer bærekraftig, både med tanke på arealbruk og ressursbruk. Det er et mål å forvalte massene på en måte som bidrar til sirkulær økonomi. Vi mener det er viktig at massehåndtering utredes godt og at det ikke legges til rette for deponering av masser på nye arealer som følge av prosjektet. Utgangspunktet bør være at massene skal gjenbrukes. Vi legger videre til grunn at saksbehandlingen i størst mulig grad samordnes med pågående planprosesser for ny(e) bru(er) over Sarpsfossen.

Med hilsen

Karsten Butenschøn
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Sunniva Eide Sunde
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Sarpsborg kommune
Fredrikstad kommune
Vannområde Glomma sør
Nedre Glomma og Omland fiskeadministrasjon
Østfold fylkeskommune
Norges jeger- og fiskerforbund Østfold